

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausunto 9.8.2013

kirjaamo@minedu.fi
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntöne OKM013:00/2013

Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön Rakennusarkkitehtikoulutuksen työryhmän muistiosta ”Käytännönläheistä suunnitteluosaamista rakennusalalle”

Suomen Arkkitehtiliitto SAFA kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän muistiosta. Esitämme huolemme asian puutteellisen valmistelun johdosta niin aikataulun, työryhmän kokoonpanon kuin raportin sisällönkin osalta. Asian merkittävyys huomioiden on valmistelulle varattu aika ollut riittämätön ja käytettävissä oleva materiaali ja tausta-aineisto hyvin yleisellä tasolla. Myös tehtävään nimitetyn työryhmän kokoonpano on ollut yksipuolinen.

Työryhmän muistiossa ei ole otettu kantaa raportin valmisteluvaiheen kuulemistilaisuuksissa ja lausunnoissa esitettyihin kriittisiin huomioihin. Valmistelusta syntyykin vaikutelma, että koulutuksen käynnistämisen merkittävänä tavoitteena on ollut ratkaista ammattikorkeakoulujen insinöörikoulutuksen supistamisesta aiheutuvia taloudellisia ja henkilöstöllisiä haasteita sekä yksittäisen edunvalvontajärjestön hupenevan jäsenmäärän synnyttämiä paineita. Rakentamisen laatuun, alan toimijoiden pätevyysiin sekä alalla toimivien määrään ei muistiossa esitetty koulutus tuo kiireellisimmin kaivattua ratkaisua.

Rakentamisen lukuisten uusien vaatimusten ja sääntelyn lisääntyessä on alalla tunnistettu pätevien suunnittelijoiden ja ammattiosaajien kasvava tarve kaikilla suunnittelualoilla. Myös eläköityminen lisää alan kaikkien asiantuntijoiden tarvetta. Tällä hetkellä osaamisvaje on huomattava erityisesti rakenne- ja talotekniikkasuunnittelussa. Pätevien suunnittelijoiden ja ammattiosaajien vaje vaikuttaa vahvasti koko rakennusalan koulutustarpeisiin, niin perus-, jatko- kuin täydennyskoulutustasoilla. Tämän osaamisvajeen hoitaminen ratkeaa vain mittavalla alan nykyisten toimijoiden täydennyskoulutuksella, ei yhden uuden koulutuslinjan käynnistämällä.

Tiivistelmä SAFAn kannanotoista työryhmän muistiossa esittämiin ehdotuksiin:

- Uudelle tutkinnolle kaavailtu opintosisältö ja pätevyys ovat ristiriidassa nykyisten koulutuspoliittisten linjausten ja tutkintojen kanssa. Yliopistotasoinen arkkitehtikoulutus valmentaa toimimaan muun muassa rakennus- ja yhdyskuntasuunnittelun käytännön tehtävissä.

- Muistiossa ei ole otettu kantaa tai annettu mitään perusteita esitetulle uudelle tutkintonimikkeelle. *Arkkitehti* tutkinto-/ammattinimikkeenä tulee varata vain Euroopan Unionin ammattipätevyysdirektiivin mukaisen yliopistotutkinnon suorittaneille arkkitehteille.
- Muistiossa esitetyt perusteet suunnitellun koulutuksen sisäänottomääräksi eivät ole riittäviä eivätkä relevantteja. Arkkitehtisuunnittelijoiksi koulutettavien opiskelijoiden sisäänottomääriä arvioitaessa tulee ottaa huomioon yliopistojen arkkitehtiosastojen sisäänottomäärät myös kansainvälinen liikkuvuus huomioiden.
- Esitys arkkitehtisuunnittelijoita valmentavan koulutuksen käynnistämisestä pelkästään jo olemassa olevin insinöörikoulutuksesta vapautuvien resurssein ei ole realistinen. Opettajakunnan määrällinen ja laadullinen taso ei vastaa kansallisia eikä kansainvälisiä vaatimuksia.
- Rakennusalan suunnittelijoiden osaamisvaje ei ole ratkaistavissa esitetyllä koulutuksella. Osaamisvaje on nopeimmin ja tehokkaimmin hoidettavissa laajamittaisella täydennyskoulutuksella ja henkilöstön tarve on ratkaistavissa lisäresursoimalla olemassa oleviin koulutusohjelmiin.

1. Työryhmän esitys uuden tutkinnon sisällöstä, sen antamasta kelpoisuudesta ja pätevydestä ovat ristiriidassa nykyisten koulutuspoliittisten linjausten ja tutkintojen kanssa

Muistiossa todetaan, että *”Käynnistettävän koulutuksen tulee olla profiililtaan erilainen kuin yliopistoissa annettava arkkitehtikoulutus. Tarkoituksena ei ole korvata arkkitehtikoulutusta uudella ja lyhyemmällä koulutuksella vaan kouluttaa työelämän tarvitsemia osaajia.”*

Tästä huolimatta työryhmän esitys uuden tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta ja pätevydestä ovat esityksessä samat kuin nyt yliopistoista valmistuvilla arkkitehteillä. Viittaus siihen etteivät yliopistosta valmistuneet palvelisi työelämää on erikoinen. Suomalaiset arkkitehdit työllistyvät hyvin. Tarkemmin määrittelemätön käsite ”työelämä” ei perustu todelliseen tietämykseen suunnittelualasta tai sen työvoimatarpeesta eikä yliopistossa arkkitehdin tutkinnon suorittaneiden sijoittumisesta työelämään.

Esitys on myös selkeässä ristiriidassa koulutuspolitiikan ajankohtaisiin toimenpiteisiin ja tavoitteisiin, kuten päällekkäisen koulutuksen vähentäminen sekä yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintojen erilaiset tavoitteet ja sisällöt. Työryhmän näkemys, että *ammattikorkeakouluväylä soveltuu parhaiten käytännön ammattiosaamisen tuottamiseen* rakennussuunnittelun osalta on outo. Väite vaatisi edes jonkinlaista perustelua huomioiden olemassa oleva arkkitehtikoulutus niin Suomessa kuin ulkomailla.

Yliopistotasoinen arkkitehtikoulutus valmentaa toimimaan muun muassa rakennus- ja yhdyskuntasuunnittelun käytännön tehtävissä. Sama yhteiskunta- ja käytäntökeskeinen lähtökohta ovat useassa yliopistotasoisessa koulutuksessa esimerkiksi lääketieteen-, kasvatustieteen- ja oikeustieteen tutkinnoissa.

2. Uuden kaavaillun koulutuksen tutkintonimike ei voi olla rakennusarkkitehti

Suomessa rakennusalan tutkinto- ja ammattinimikkeet eivät ole lainsäädännöllä suojattuja ja niiden käyttö on hyvin kirjavaa. Rakennusarkkitehti ja arkkitehti -nimikkeet ovat tyypillisesti menneet sekaisin niin suunnittelupalvelujen tilaajien kuin kuluttajienkin keskuudessa. Nimikeongelmasta on käyty vuosien aikana oikeuttakin - muun muassa nykyinen Rakennusinsinöörit ja –arkkitehdit RIA on joutunut korjaamaan liittonsa nimen. Tiedossa on myös nimikkeiden tahallisia väärinkäyttötapauksia esimerkiksi kuluttajien harhauttamiseksi. **Arkkitehti tutkinto-/ammattinimikkeenä tulee varata vain Euroopan Unionin ammattipätevyysdirektiivin mukaisen yliopistotutkinnon suorittaneille arkkitehdeille.** Muissa rakennusalan ammatti-/tutkintonimikkeissä ei tule käyttää arkkitehti -sanaa missään muodossa.

3. Työryhmän esitys sisäänottomääristä on perusteeton

Työryhmän esitykselle uuden koulutuksen sisäänottomääriksi ei muistiosta löydy perusteluita. Arkkitehtisuunnittelijoiksi koulutettavien lisätarvetta ei voida arvioida vain Tilastokeskuksen ja yksittäisen etujärjestön jäsenten eläköitymistä kuvaavien tilastojen perusteella.

On selvää, että rakennusarkkitehtikoulutus olisi ammattikorkeakouluissa taloudellisesta näkökulmasta haluttu koulutusohjelma niin vähäisen keskeyttämisprosentin kuin hyvän läpäisyasteenkin vuoksi. Tämä yhdessä ammattikorkeakouluista insinöörikoulutuksen supistamisen myötä vapautuneiden tila- ja henkilöressurssien kanssa ei kuitenkaan saa muodostua määrääväksi kansallista koulutuspolitiikkaa ja mahdollisten uusien koulutusohjelmien sisäänottomääriä suunniteltaessa.

Muistiossa on viitattu myös alalla toimivien rakennusarkkitehtien mahdollisuuteen täydentää / päivittää koulutuksensa ammattikorkeakoulutasoiseksi. Tämä ei ole enää ajankohtainen perustelu, kun viimeisetkin rakennusarkkitehti-koulutusohjelmasta valmistuneet ovat olleet työelämässä toistakymmentä vuotta ja omasivat aikanaan erillisjärjestelyillä mahdollisuuden täydentää koulutustaan yliopistossa arkkitehdin tutkinnoksi.

Sisäänottomääriä arvioitaessa tulee ottaa huomioon yliopistojen arkkitehtikoulutuksen sisäänottomäärät ja kansainvälinen liikkuvuus. Suomalaiset yliopistot ovat lisänneet ja edelleen lisäämässä sekä kandidaatti-, että maisteriopintoihin valittavien arkkitehtiopiskelijoiden määrää. Euroopan Unioniin liittymisen myötä yhä useampi suomalainen valmistuu arkkitehdiksi ulkomailla ja toisaalta kasvava määrä ulkomaalaisia arkkitehteja siirtyy Suomeen rakennussuunnittelutehtäviin.

4. Kaavaillun koulutuksen käynnistäminen vain olemassa olevin resurssein on epärealistista

Muistion mukaan uusi koulutus toteutetaan ammattikorkeakouluissa nykyisiä resursseja uudelleen suuntaamalla. Kun työryhmän tavoitteena on kouluttaa valituissa ammattikorkeakouluissa Suomen Rakennusmääräyskokoelman A2 mukaisia rakennussuunnittelijoita aina vaativuusluokan A suunnittelutehtäviin asti, muodostuu pelkästään pätevän arkkitehtuurin opetushenkilöstön puute ongelmaksi. Ammattikorkeakouluissa pätevää opetushenkilöstöä arkkitehtuurin alalta ei löydy riittävästi.

Lisäresursoinnin toteuttaminen on tuloksellisinta ja kustannustehokkainta nykyisten kolmen arkkitehtikoulun puitteissa. **Rakennusalan suunnittelijoiden osaamisvaje on nopeimmin hoidettavissa laajamittaisella täydennyskoulutuksella ja lisähenkilöstön tarve on ratkaistavissa olemassa oleviin koulutusohjelmiin resursoimalla.**

Lopuksi:

Työryhmän näkemyksen mukaan käynnistettävä koulutus täyttäisi Euroopan Unionin ammattipätevyysdirektiivin vaatimukset automaattiselle pätevyden tunnustamiselle. Pelkästään koulutuspoliittisesta näkökulmasta tämä on epätasa-arvoinen tavoite. Duaalimallisen koulutusjärjestelmämme mukaan käynnistettävä koulutus vastaisi yliopistoissa suoritettua kandidaatin tutkintoa. **Tästä johtuen ei eurooppalaisella tasolla ammattikorkeakoulututkintoa voida rinnastaa automaattiseen ammattipätevyden tunnustamiseen oikeuttavaan yliopistotasoiseen maisteritutkintoon, arkkitehdin tutkintoon.**

Tänä kesänä voimaan tulleiden ammattipätevyysdirektiivin muutosten myötä uuden nelivuotisen tutkinnon notifiointi edellyttäisi opetus- ja kulttuuriministeriöltä/opetushallitukselta direktiivin toimivaltaisina viranomaisina direktiivin vaatiman kahden vuoden harjoittelujärjestelmän luomista. Tavoite on suhteeton huomioiden, että Suomi yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa esti vastaavan vaatimuksen toteutumista edes yksivuotisena yliopistotasaisen arkkitehtikoulutuksen yhteydessä.

Lopuksi Suomen Arkkitehtiliitto toteaa hankkeen valmistelun osalta, ettei missään vaiheessa Rakennusarkkitehtikoulutuksen työryhmää perustettaessa, työryhmän työskentelyn aikana tai kesäkuussa luovutetussa muistiossa ole tiedotettu missä ja millaisin selvityksin päätös uuden koulutuksen käynnistämisestä on tehty. Asiaa koskeviin tiedusteluihin on saatu vastaukseksi, että virkamiesvalmistelua tai erillisiä selvityksiä ei ole asiassa tehty tai teetetty. Tämä ei täytä hallinnon hyvän valmistelutavan vaatimuksia, huomioiden erityisesti opetusministeriön yhdessä sidosryhmien kanssa tekemä työ ja laajamittaiset selvitykset päätettäessä vuonna 1995 rakennusarkkitehtikoulutuksen lopettamisesta.

Edelliseen viitaten Suomen Arkkitehtiliitto uudistaa aikaisemman esityksensä, että opetus- ja kulttuuriministeriö ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin koko rakennusalan todellisen osaamisvajeen ja koulustarpeiden selvittämiseksi ennen yksittäisten, uusien koulutusväylien perustamista.

Helsingissä 9.8.2013

Esko Rautiola
SAFAn puheenjohtaja

Mari Matomäki
SAFAn varapuheenjohtaja